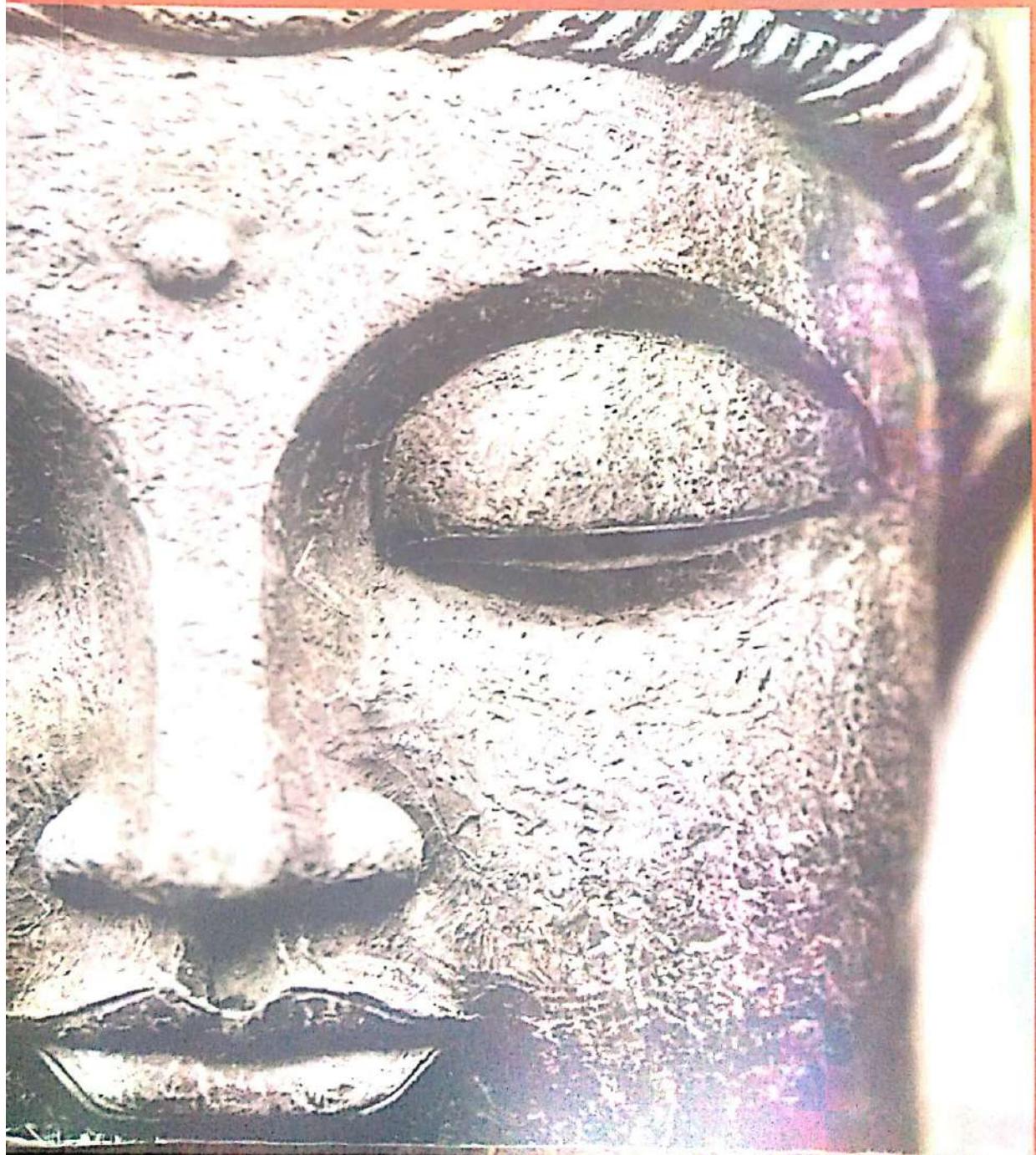

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಚೋಧಿಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ

ಮಲ್ಲಕಾಸುನ ಅವ್ನೀ

KALABURAGI

ಪರಿವಿಡಿ

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು	3
ಲೇಖಕರ ಮಾತು	7
ಮುನ್ಮುದಿ	9
1. ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ಮು	15
2. ಫಿರೋಜಪುರ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೈಸ್‌ನಲ್ಲಿ	17
3. ಸಾಂಚಿ	22
4. ಭೂಪಾಲದಿಂದ ಆಗ್ರಹಿಕೆ	26
5. ಲಖನ್‌ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಗರ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ	37
6. ಶ್ರೀಮತಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜ್	45
7. ಶ್ರೀಮತಿ ಶ್ರೀ ಶಾರದಾ ದೇವಿಯ ಒಂದು ದಿನ	54
8. ನೇಪಾಳದ ಲುಂಬಿನಿಗೆ	67
9. ಸಾರನಾಥ, ಕಾಶಿ/ವಾರಣಾಸಿ/ಬನಾರಸ	76
10. ಜಾನ್‌ಎದ್‌ಯಾದ ಬುದ್ಧಿಗಿರ್ವಾಯಾ	94
11. ರಾಜ್ಯಗೃಹ ಹಾಗೂ ನಳಂದಾ	112
12. ಮರಳಿ ಉರಿಗೆ	124
ಸಹಾಯಕ ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ	128

* * * *

ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ

‘ದೇಶ ಸುತ್ತು ಕೋಶ ಓದು’ ಎಂಬುವುದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾಣ್ಯದಿ. ನಾವು ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮೂಲಕ ಓದಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಬೇರೆಬೇರೆ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಜನರ್ವಿವನ ಅಲ್ಲಿನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ನದಿ ಸರೋವರಗಳು, ಬೆಟ್ಟೆ ಕಣಿವೆಗಳು, ಕರಾವಳಿ ತೀರ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನೋಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಅದರಿಂದಾಗುವ ಅನುಭವವೇ ಬೇರೆ. ಓದಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನೋಡಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭದಾಯಕ ಹಾಗೂ ಆನಂದದಾಯಕ.

ಹೀಗೆ ದೇಶ ಸುತ್ತುವ ಒಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಫೆಬ್ರುವರಿ 2011ರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯ ಡಾ. ಜಯಕುಮಾರ ಸಿಂಧೆ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ. ಅದು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧನ ಬದುಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವ ವಿಚಾರ. ‘ಈಗಾಗಲೆ ಹಲವಾರು ಜನ ಸಮಮನಸ್ಕರು ಒಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ಬಾ’ ಎಂದಿದ್ದನು ಜಯಕುಮಾರ. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರವಾಸದ ಖಚು ಹೆಚ್ಚು ಹೊರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿಸಿದ್ದ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವನು ಹೇಳಿದ ಖಚು ಅಷ್ಟು ಹೊರೆಯಾದುದೇನೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಆಯಿತೆಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಹೆಸರು ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವವರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಹಣ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಂದು ತಲುಪಿಸುವುದಾಗಿ ಜಯಕುಮಾರನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಡಾ.ಜಯಕುಮಾರ ಸಿಂಧೆಯ ಮೂಲಕ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಪ್ರವಾಸದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಿಗೆ ತಲುಪಿ, ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವವರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಯಿತು.

ಈ ಪ್ರವಾಸದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಸೋಲಾಮರ ಮೂಲದವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಉದ್ದೇಶವೇ ಜನರನ್ನು ಕೆಲೆಹಾಕಿ, ಅವರಿಂದ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅವರು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಿ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಪ್ರವಾಸ ಕೊಂಡೊಯ್ದುವುದು. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು-ಮೂರು ದೀರ್ಘ ಪ್ರವಾಸಗಳನ್ನು ಅವರು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರಂತೆ. ಪ್ರವಾಸ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಉಳಿತಾಯವಾದ ಹಣ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಿಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರವಾಸ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಲ್ಲಿ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಿಲಿಂದ ಗುರೂಜಿಯೂ ಒಬ್ಬರು. ಅವರಿಗೆ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ, ಹುಮನಾಬಾದ, ಬೀದರ ಈ ಭಾಗದ ಜನರನ್ನು ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ನಿಗದಿ ಪಡಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಹೋಧಿಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ

ನಾನು ನನ್ನ ಪಾಲಿನ ಹಣವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೇ, ಇದಾದ ನಂತರ ಒಂದು ದಿನ ನಾನು ಹುಮನಾಬಾದಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಜಯಕುಮಾರನ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮಿಲಿಂಡ ಸುರೂಪಿ ಬಂದರು. ಅವರು ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ರೈಲಿನ ರಿಜವೇಶನ್ ಟಿಕೆಟ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವ ತಂಡದವರು ಯಾವ ಯಾವ ದಿನ ಯಾವ ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರಬೇಕು; ಯಾವ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಮಯಕ್ಕೆ ರೈಲು ಹತ್ತಬೇಕು; ಮತ್ತೆ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಬೇಕು; ಪ್ರವಾಸದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಂಗುವ ಸ್ಥಳಗಳಾವುವು-ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರವುಳ್ಳ ಹದಿನ್ಯೇದು ದಿನಗಳ ದೀರ್ಘ ಪ್ರವಾಸದ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದರ ಒಂದು ರುಖಾಕ್ಷಿ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ನನಗೂ ಕೊಟ್ಟರು.

ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳು ಸಮೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವಳಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ; ಮೈಸೂರು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ; ಹೈದರಾಬಾದಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯತ್ತೇನಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ಹೊರತು ಎಲ್ಲಿಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ನಾನು ನನ್ನ ಪತ್ನಿ ಸಂಗೀತಾ ಪ್ರವಾಸದ ಪೂರ್ವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆವು. ಹದಿನ್ಯೇದು ದಿನಗಳ ಸುಮಾರು ಐದು ಸಾವಿರ ಕಿಲೋಮೀಟರಗಳ ಪ್ರವಾಸ ಅದು. ಬುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಂಚಿ. ಕುಶಿನಗರ (ಕುಶಿನಾರ). ಶ್ರಾವಸ್ತಿ. ಸಾರನಾಥ, ಬುದ್ಧಗಯಾ, ರಾಜಗೃಹ, ನಳಂದಾ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲದೆ, ಭಾರತದ ಗಡಿದಾಟ ಬುದ್ಧನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವಾದ ನೇಪಾಳದ ಲಂಬನಿಗೂ ನಾವು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಗ್ರಾ, ಫತೇಹೂರ ಸಿಕ್ಕಿ, ಲಖನಾ, ಕಾಶಿ, ಬನಾರಸಗಳು ನಮ್ಮ ಪರವಾಸದ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಇದೇ ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಮೊದಲ ದೀರ್ಘ ಪ್ರವಾಸ.

* * * *

ಫ್ಲೋಡಮರ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೈಸ್‌ನಲ್ಲಿ

ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ ಆರಂಭವಾದುದು 18-04-2011 ರಂದು. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಬಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವವರೆಲ್ಲರೂ ಗುಲಬಗಾರ್ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವವರಲ್ಲಿ ಬೀದರ, ಮುಮನಾಬಾದ, ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ, ಗುಲಬಗಾರ್, ಸೋಲಾಮರ, ಮಣ್ಣ-ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉರಿನ ಜನರಿದ್ದರು. ಅಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ ಐದುವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ನಾನು, ಸಂಗೀತಾ ಮುಮನಾಬಾದ ತಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡೆವು.

ಸುಮಾರು 20-25 ಜನರಿದ್ದ ನಾವು ಮುಮನಾಬಾದದಿಂದ 8-9ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಗುಲಬಗಾರ್ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣವನ್ನು ತಲುಪಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ನಮ್ಮಂತೆ ಇತರ ಭಾಗದಿಂದ ಬಂದ ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ ತಂಡದ ಸದಸ್ಯರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಲಗೇಜ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಗುಲಬಗಾರ್ ದಿಂದ ನಾವು ರೈಲು ಹತ್ತಿ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್, ಭೂಪಾಲ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೊರಟು, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬೌದ್ಧಸ್ತಾಪವಿರುವ ಸಾಂಚಿಯನ್ನು ತಲುಪಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ರಾತ್ರಿ ಬಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಹೈದ್ರಾಬಾದಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ರೈಲು ಬಂದಿತ್ತು. ಸಂಗೀತಾ ಈ ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದವಳಿಲ್ಲ. ಇದು ಅವಳಿಗೆ ಮೊದಲ ಅನುಭವ. ಅದ್ದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ನಾವು ಹತ್ತುವ ಬೋಗಿ ಹಾಗೂ ಸೀಟಿನ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವಳ ಕ್ರೆಗೆ ಸಣ್ಣದಾದ ಬ್ಯಾಗ್‌ನೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀಡಿದೆ. ಆ ಬೋಗಿಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವಳ ಕ್ರೆಗೆ ಸಣ್ಣದಾದ ಬ್ಯಾಗ್‌ನೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀಡಿದೆ. ಆಗಲೇ ಸಮಯ ನಮ್ಮ ಲಗೇಜ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೋ ನುಸುಳಿಕೊಂಡು ಒಳಮೊಕ್ಕೆವು. ಆಗಲೇ ಸಮಯ ಬಹಳವಾಗಿತ್ತು. ಕಾದು ಕುಳಿತು ಸುಸ್ತಾಗಿದ್ದ ನಮಗೆ ರೈಲು ಹತ್ತಿದೊಡನೆ ನಿಷ್ಠೆ ಆವರಿಸಿತ್ತು.

ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಹೈದ್ರಾಬಾದದ ನಾಂಪಲ್ಲಿ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿದೆವು (19-4-2011). ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಖಿ ತೊಳೆಂದು, ತಲೆಬಾಚಿಕೊಂಡು ಪ್ರೇರ್ಪಾಡದೆವು. ಜಯಕುಮಾರನ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ತಂದಿದ್ದ ತಿನಿಸುಗಳೇ ಆ ದಿನದ ಉಪಹಾರವಾದವು. ಜಯಕುಮಾರನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪತ್ತಿ ಜಗದೇವಿ, ಅತ್ಯೇ ಪಾರ್ವತಮ್ಮ, ಮಕ್ಕಳಾದ ಶ್ರೀವರ್ಧನ, ಸುಮಿತ್ರ, ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪತ್ತಿ ಜಗದೇವಿ, ಅತ್ಯೇ ಪಾರ್ವತಮ್ಮ, ಮಕ್ಕಳಾದ ಶ್ರೀವರ್ಧನ, ಸುಮಿತ್ರ ಒಟ್ಟು ಆರು ಜನರು, ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದೊಡ್ಡದಾದ ತಿಂಡಿಪದಾರ್ಥಗಳ ಬ್ಯಾಗ್, ಅದರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ತಿನಿಸುಗಳು. ನಾನು ಸಂಗೀತಾ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಅವಲಕ್ಷ್ಯ ಬ್ಯಾಗ್, ಅದರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ತಿನಿಸುಗಳು. ನಾನು ಸಂಗೀತಾ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಅವಲಕ್ಷ್ಯ ಬ್ಯಾಗ್, ಅದರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ತಿನಿಸುಗಳು. ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡಿದೆವು.

ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೆ 'ಫೀರೋಜಪುರ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೈಸ್' ರೈಲು ಬಂದಿತು. ನಮ್ಮೆ ಪ್ರಾಚೀ ತಂಡದ ಏಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರೂ ರೈಲು ಹತ್ತಿ, ನಮ್ಮೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದೆವು. ನಮ್ಮೆ ಪ್ರಾಚೀ ತಂಡದ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದಿಷ್ಟು ವಿವರಣೆ ನೀಡುವುದು ಉಚಿತವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮೆ ತಂಡದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಅರವತ್ತು ಜನ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪ್ರವಾಸದುದ್ದಕ್ಕೆ ಅಡಗೆ ಮಾಡಿ ಬಡಿಸಲೆಂದು ಕೆರೆತಂದ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಅಡಗೆಯವರೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಾನು ಈ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಇವರೆಲ್ಲ ಬೀದರ, ಹುಮನಾಬಾದ, ಬಸವಕಲ್ಲೂ ಗುಲಬಗಾರ ಯಾದಗಿರಿ, ಸೋಲಾಪುರ, ಮಣೆ-ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗದಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು, ಯುವಕರು, ಮದ್ದವಯಸ್ಸಿನವರು, ಮುದುಕ್ಕೆ ಶೀಕ್ಕರು, ದೂರದರ್ಶನ ಕೇಂದ್ರದ ಸೌಕರ್ಯ, ಮಾಡಿ ಸೈನಿಕರು, ಕೂಲಿಕಾರರು, ಹ್ಯಾಕ್ ಕೆಲಸಗಾರರೂ ಇದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು, ಸತಿ-ಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಕೆಲವರೂ ಮಕ್ಕಳಾದಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರಾಚೀ ತಂಡವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಇಡೀ ಉರೇ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವರೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡ, ಹಿಂದಿ ಹಾಗೂ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಂಡದ ಇತ್ತು ಸದಸ್ಯರು ಪರಸ್ಪರ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಪರಿಚಯವಿದ್ದವರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅವರು ಅಪರಿಚಿತರು. ನನಗಂತೂ ಜಯಕುಮಾರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಆ ತಂಡದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯದವರೆನ್ನುವವರು ಯಾರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಾವೆಲ್ಲ ಹೃದಾಣದ ಹಾಂಪಲ್ಲಿ ನಿಳ್ಳಣದಲ್ಲಿ ರ್ಯಾಲಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ನಮ್ಮೆ ಪ್ರವಾಸ ತಂಡದ ಇತ್ತು ಸದಸ್ಯರ ಮೇಲೊಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿದೆ. ಹುಮನಾಬಾದದ ಶಂಕರ ಪ್ರಿಯ, ಬಸವಕಲ್ಲೂ ಮೀಲಿಂದ ಗುರುಜಿಯವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಂದರೆಡು ಬಾರಿ ನೋಡಿದ ಮುಖ ಪರಿಚಯನ್ನು

విజారిసిదే. ఆగవరు ‘నావూ నిమ్మందిగె బరుత్తిడ్డేవే’ ఎందరు. మత్తొబ్బరు పరిజయస్త్రు సిక్కరెందు నాను సంతోషపట్టి. అవరూ ఖుషిపట్టరు.

ಫೋರ್ಮೇಜಪುರ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೈಸ್ ರೈಲಿನ ನಮ್ಮೆ ಬೋಗಿ ನಂಬರು ಎಸ್-6, ಜಯಕುಮಾರನ ಕುಟುಂಬ ಎಸ್-9 ಬೋಗಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ನಮ್ಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿನಿಂದಾಗಿ, ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಗುಲಬಗಾರದಿಂದ ಹೈದ್ರಾಬಾದಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಸರಿಯಾದ ಸೀಟಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲದೆ, ಜಯಕುಮಾರ ತನ್ನ ಭಾರವಾದ ಲಗೇಜ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಚೊಂಡು, ಮಡಿದಿ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಬೋಗಿಯಿಂದ ಬೋಗಿಗೆ ಅಲೆದಾಡಿ ತುಂಬ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರೊಂದಿಗೆ ಜಗತ್ವಾಡಿದ್ದ. ಈಗಲಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸೀಟಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಗಿದೆಯೋ ಹೇಗೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಎಸ್.6 ಬೋಗಿಯಿಂದ ಎಸ್.-9 ಬೋಗಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ವಾಪಾಸಾದೆ.

ರ್ಯಾಲು ವೇಗವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಸಂಗೀತಾ ಕಿಟಕಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು
ಹೊರಗಿನ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿತ್ತಿದ್ದೇವು. ಸಹ ಪ್ರಯಾಣಿಕರೆಲ್ಲ ಉಂಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರೂ
ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮಾತ್ರ ಹೊರಗಿನ ದೃಶ್ಯ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಿನವಾಗಿದ್ದವು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾದಂತೆ
ಬಿಸಿಲು ಜೋರಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ರ್ಯಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ನಮಗೂ ಧಗೆಯ ಅನುಭವ, ನೀರಡಿಕೆ
ಬೇರೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ನಿಲಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ರ್ಯಾಲು
ನಿಂತಾಗ, ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ನೀರಿನ ಬಾಟಲ್ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಓಡುತ್ತ
ಹೊಗುವುದು; ಹಾಗೆಯೇ ಮತ್ತೆ ಓಡುತ್ತ ಬಂದು ರ್ಯಾಲು ಹತ್ತುವುದು ನಡೆದೇ ಇತ್ತು. ಈ
ನಡುವೆ ಸಹ ಪ್ರಯಾಣಿಕರೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ನಿದ್ದೆಗೆ ಜಾರತೊಡಗಿದರು. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ
ಹೊತ್ತು ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿ ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ಸಮಯ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೂರು ಗಂಟೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.
ರ್ಯಾಲು ಕಿಟಕಿಯ ಮೂಲಕ ಹೊಳೆ-ಹಳ್ಳಿ, ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡು ಆಗಾಗ ಬರುವ ಉರುಗಳನ್ನು
ನೋಡುತ್ತ ಸಾಗಿದೆವು. ಮುಂದೆ ಎರಡು ನದಿಗಳು ಒಂದರ ನಂತರ ಒಂದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು.
ಬಿದುವರೆ ಗಂಟೆಯ ಸುಮಾರಿಗೆ ರಸ್ತೆಯ ಎರಡೂ ಬದಿಗೆ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡ ದಟ್ಟ ಕಾಡು
ಕಾಣಿಸಿತು. ಸುಮಾರು 15-20 ನಿಮಿಷಗಳವರೆಗೂ ಆ ಕಾಡು ಕಾಣಿಸುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು.

ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಫೀರೋಜಪುರ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೈಸ್ ರೂಪ ನಾಗಪುರ ಬಂದಿತೆಂದು ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಲ್ಲಿಪಿತ್ತು. ಮಲಗಿಚೊಂಡಿದ್ದ ಜಯಕುಮಾರನಿಗೆ ನಾಗಪುರ ಬಂದಿತೆಂದು ಎಬ್ಬಿಸಿದೆ. ಅವನು ಅವಸರದಿಂದ ಎದ್ದು ಕುಳಿತ. ನಾಗಪುರ ಜಂಕ್ಷನ್ ಸ್ಥಳವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ರೈಲು ಸ್ಟೇಟ್ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನ ಪ್ರಯಾಣಿಕರು

ರೈಲಿನಿಂದ ಇಳಿದು ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ತಿನಿಸು, ನೀರಿನ ಬಾಟು ಇತ್ತಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಚಹಾ ಸೇವಿಸಿದರು. ನಾನು ಜಯಕುಮಾರ ಸ್ಪೂಪ್ ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಾಡಿ ಅಲ್ಲಿನ ನಲ್ಲಿಯ ನೀರು ಕುಡಿದೆವು. ನಾಗಮೂರದ ನೀರು ತುಂಬಿ ರುಚ್ಚಿದ್ದ್ವಾದರೂ ಸ್ವಜ್ಞತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾಗಮೂರ ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದರೆ ಜೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಏಂಬ ಭಾವನೆ ಬಾರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾಗಮೂರಕ್ಕೆ ಬಂದ ತಕ್ಷಣ ತನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಧ್ಯಾ ಅಂಬೇಷ್ಟರ್ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಧರ್ಮಾಂತರಗೊಂಡ ಆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಘಟನೆ. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿನ ಅಸಮಾನತೆ, ಅಸ್ವಲ್ಯತೆ, ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಅಂಬೇಷ್ಟರು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಗೊಂಡಿದ್ದು, ದೇಶದ ಮೂಲಮೂಲೀಯಿಂದ ಸಾಗರದಂತೆ ಹರಿದು ಬಂದ ಅವರ ಬದು ಲಕ್ಷ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಅಂಬೇಷ್ಟರರೊಂದಿಗೆ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದು, ಈ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದದ್ದು ನಾಗಮೂರ. "ನಾನು. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತೇನೆ. ಹಿಂದು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ನಾನು ದೇವರೆಂದು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಸೋಂಕು ನನಗೆ ತಟ್ಟಲಾರದು. ಅದರ ಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿಗೂ ನನಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ." ಇವು ಧರ್ಮಾಂತರಗೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಷ್ಟರ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣದ ಕೆಲವು ತುಣುಕುಗಳು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿದೆಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಂಬೇಷ್ಟರರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಓದಿದ್ದೆ. ಅವರ ಕುಮಾತುಗಳು ನನ್ನ ಸ್ತುತಿ ಪಟಲದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಿಯದೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದವು. ಈಗ ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ನಾಗಮೂರದಲ್ಲಿ ಮನಃ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದವು. ಇಡೀ ನಾಗಮೂರವನ್ನು ಬೌದ್ಧಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವರು ಅಂಬೇಷ್ಟರ. 1956ರ ಈ ಧರ್ಮಾಂತರ ಭಾರತದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮಹತ್ವದ ತಿರುವು. ಇದು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚೆ ಚೇತನವನ್ನು, ಹೊಸ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಂಬೇಷ್ಟರಂಥಹ ಮಹಾನ್ ವಿದ್ವಾಂಸ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಂದಧ್ಯಾ ಆ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವೇ ಆಯಿತು. ಬಹುಶಃ ಬುಧ್ವನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಬೇಷ್ಟರಂಥಹ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲವೇನೇ.

ನಾನು ಆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಘಟನೆಯನ್ನು ಮೇಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ಘಟನೆಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂಬಂತೆ ಅಂಬೇಷ್ಟರರ ಬ್ರಹ್ಮತಾ ಗಾತ್ರದ ಭಾವಚಿತ್ರವೊಂದು ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ನಾಗಮೂರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮ ರೈಲು ಚಲಿಸತ್ತೊಡಗಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿ ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ ತಂಡದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೀಟುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿದ್ದೆ ಹೋದರು. ಮುಂಜನೆ ಭೂಪಾಲ ತಲುಪಿದಾಗ ಬದುವರೆ ಗಂಟೆಯ ಸಮಯ. ಹಿಂದು ಹಗಲು ಬಂದು ರ್ಯಾ

ಫರೋಜಮರ ಎಕ್ಸ್ಪ್ರೆಸ್‌ನ ರೈಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದು, ದೀಪ್‌ಪ್ರಯಾಣದ ನಂತರ ಭೂಪಾಲ್ ತಲುಪಿದೆವೆ.

ಭೂಪಾಲ ರ್ಯೆಲು ನಿಲ್ದಾಣದ ಮೇಲು ಸೇತುವೆಯ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತ
ಬೀಳ ಮೋಹಿಧಾರಿಯೊಬ್ಬ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಾಲಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಕೊಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ
ಕ್ಷೋರಳಲ್ಲಿಂದು ವಿಜಿಲ್ ಇತ್ತು. ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ವಿಜಿಲ್ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ
ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಅವನು ಥೇಟ್ ದೈಹಿಕ ಶಿಕ್ಷನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಹೆಸರು ಕೀರ್ತಿಪಾಲ
ಗಾಯಕವಾಡ ಎಂದು ನಂತರ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಕೀರ್ತಿಪಾಲ ಗಾಯಕವಾಡ ನಮ್ಮ
ಪ್ರವಾಸದ ಸಂಘಟಕರಲ್ಲಿಬ್ಬನಾಗಿದ್ದ. ಅವನ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಶಾಲಾ
ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು; ಪ್ರವಾಸ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಗೈಡ್‌ಗಳನ್ನು
ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಗೈಡ್‌ನ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು. ಆತ ಆರಂಭದಿಂದಲೂ
ನಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಗಮನಿಸಿರಲೀಲ್ಲ.
ಅವನನ್ನು ನಾನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಭೂಪಾಲ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಕೊಗಿ ಕರೆಯುತ್ತೆ
ನಾವೆಲ್ಲ ಗಾಯಕವಾಡನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ಶಿಸ್ತಾಗಿ ಹೋರಟು,
ವಿಜಿಲ್ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ. ನಾವೆಲ್ಲ ವಿಶಾಲವಾದ ವಿಶ್ವಾಸಿ
ಮೇಲು ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಇಳಿದು, ಆ ನಿಲ್ದಾಣದ ವಿಶಾಲವಾದ ವಿಶ್ವಾಸಿ
ಕೋಣೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೋಕ್ಕೆವು. ನಮ್ಮ ಲಗೇಜ್‌ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸ್ವಾನ್ಯಾಸಿ
ಸಿದ್ಧರಾದೆವು. ಭೂಪಾಲ ರಾಜಧಾನಿಸ ಸ್ಥಳ. ದೊಡ್ಡದಾದ ನಿಲ್ದಾಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಾತ್
ರಾಂನಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷೋದ್ದಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಸರತಿ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ
ಕಾಲದ ಹೊದಲ ಸ್ವಾನ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡೆವು.

* * * *

ಸಾಂಚಿ

ಬೌದ್ಧ ಸ್ತುಪದಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಸಾಂಚಿ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ರಾಯಸೆನ್‌ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ರಾಯಸೆನದಿಂದ ಇವ್ವತ್ತೂರು ಹಾಗೂ ಭೂಪಾಲದಿಂದ ನಲವತ್ತಾರು ಕಿಲೋಮೀಟರ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂಚಿಗೆ ಹೋಗಲು ರೈಲಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಂಚಿಯನ್ನು ಶಾಂತಿಶ್ರೀ, ಶಾಂತಿನಗರ, ಸಾಂಚಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೌದ್ಧ ಸ್ತುಪವಿರುವ ಬೆಟ್ಟಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆದಸಗಿರಿ, ಚೆತಿಯಾಗಿರಿ ಕಾಕನಾಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೌದ್ಧ ಸ್ವಾರಕ್ಷಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಯೂ ಯಾತ್ರಾ ಸ್ಥಳವಾಗಿಯೂ ಸಾಂಚಿ ಮಹಾತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ.

ಇಂಥಹ ಪ್ರಾಚೀನ ಬೌದ್ಧ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಸಾಂಚಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ನಾವೆಲ್ಲ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಲಗೇಜ್‌ಗಳನ್ನು ಭೂಪಾಲ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣದ ವಿಶ್ವಾಂತಿ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು, ನಾವು ಬರುವವರೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಬ್ಬನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿ, ಭೂಪಾಲದಿಂದ ಸಾಂಚಿಗೆ ಹೋಗುವ ರೈಲನ್ನು ಹತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಭೂಪಾಲದಿಂದ ಸಾಂಚಿಗೆ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ದಾರಿ. ನಮ್ಮ ಟಿಕೆಟ್‌ಗಳು ಕಾದಿರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನರಲ್ ಬೋಗಿಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಸೀಟು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದೇವೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ದಿವಾನಗಂಜ, ಸಲಮತಮೂರ ದಾಟಿದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ನಂತರ ದೂರದಿಂದಲೇ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿರುವ ಸಾಂಚಿಯ ಬೌದ್ಧ ಸ್ತುಪ ಗೋಚರಿಸತ್ತೊಡಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮಲೊಬ್ಬರು ‘ಸ್ತುಪ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಾಂಚಿ ಬಂತು’ ಎಂದು ಹೊಗಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ರೈಲು ಕಿಟಕಿಯ ಮೂಲಕ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದ ಸ್ತುಪ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಾದರು.

ಭೂಪಾಲದಿಂದ ಹನ್ನೊಂದುವರೆಗೆ ಹೋರಟು ಸಾಂಚಿ ತಲುಪಲು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹನ್ನೆರಡುವರೆ ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು (20-4-2011). ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ ಸುಮಾರು ಹದಿನ್ಯೇದು ನಿಮಿಷ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡದಾದ, ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಈ ಸ್ತುಪವಿದೆ. ರೈಲಿನಲಿದ್ದಾಗ ದೂರದಿಂದ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಚಕ್ಕಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದ ಈ ಸ್ತುಪ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಂತೆ ಅದು ತನ್ನ ಭವ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಕಲಾತ್ಮಕತೆಯಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿತು.

ಕುಶಿನಗರದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದ ನಂತರ ಅವನ ಅಸ್ಥಿಗಾಗಿ (ಅವಶೇಷಗಳಿಗಾಗಿ) ಎಂಟು ರಾಜರ ಮಧ್ಯ ವಿವಾದ ಹುಟ್ಟುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಬುದ್ಧನ ಅಸ್ಥಿಯನ್ನು

ಎಂಟು ಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಎಂಟು ರಾಜರಿಗೆ ಹಂಚಲಾಯಿತು. ಆ ಅಸ್ಥಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎಂಟು ಕಡೆಗೆ ಸ್ಥಾಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಹಾಗೆ ನಿಮಾರಣವಾದ ಸ್ಥಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಈ ಸಾಂಚಿ ಸ್ಥಾಪ.

ಸ್ತೋಪದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಲಂಕೃತವಾದ ತೋರಣ ದ್ವಾರಗಳಿವೆ. ಸ್ತೋಪದ ಸುತ್ತಲೂ ನುಣುಪಾದ ಕಮ್ಮು ಕಲ್ಲಿನ ಎದೆ ಉತ್ತರದ ಗೋಡೆ ಸ್ತೋಪದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬೇಲಿ ಹಾಕಿದಂತೆ ಇದೆ. ನಾಲ್ಕು ತೋರಣ ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಉತ್ತರ ತೋರಣ ದ್ವಾರ, ದಕ್ಷಿಣ ತೋರಣ ದ್ವಾರ, ಮಾರ್ಗ ತೋರಣ ದ್ವಾರ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ತೋರಣ ದ್ವಾರವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಾಲ್ಕು ತೋರಣ ದ್ವಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಬುದ್ಧನ ಜಾತಕ ಕಥೆಗಳು, ಜೀವನ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತ, ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ಸಿಂಹಾಸನ, ಧರ್ಮಚಕ್ರ, ಶ್ರೀರತ್ನ, ಬೋಧಿವೃಕ್ಷ-ಇತ್ಯಾದಿ ಬುದ್ಧನ ಪ್ರತೀಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅವನ ಸಂಪೂರ್ಣ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೇ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧನ ಜೀವನ ಸಂಪೂರ್ಣ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಮೂರ್ತಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಗವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಮೂರ್ತಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮೂರ್ಧ ಪ್ರತ್ಯಾಲಿಸಿದ್ದು ಸೂಪದ ಉತ್ತರ ತೋರಣ ದ್ವಾರದ ಮೇಲೆ ಬುದ್ಧಿ ತಾಯಿಗೆ ಉಪದೇಶ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಕಟ್ಟಿಲವಸ್ತು ನಗರ, ಪರಿಷಿಟನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಧಿ, ರೋಗಿ, ಶವ ಕಂಡದ್ದು, ಬುದ್ಧನ ಜನನ ಇತ್ಯಾದಿ ದೃಶ್ಯಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಾಕಟಿಜಾತಕದ ದೃಶ್ಯವೂ ಇದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ತೋರಣ ದ್ವಾರದ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಶೋಕ ರಾಮಗ್ರಾಮ ಸೂಪ ತೆಗೆಯಲು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವಿದೆ. ಮೂರ್ಧ ತೋರಣ ದ್ವಾರದ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಗೃಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಸಾರಧಿ ಜನ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು ಅನೋಮಾ ನದಿ ದಂಡಿಗೆ ಬರುವ ದೃಶ್ಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನ ಪ್ರವಾಹದ ನಡುವೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವಳಿಗಳು ನೈಜವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಂದಿವೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥಿ-ಪಚಿಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಬುದ್ಧನ ಸಂಕೇತವಾದ ಬಂದಿವೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥಿ-ಪಚಿಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಬುದ್ಧನ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ರ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೋಧಿವ್ಯಕ್ತ ಮತ್ತು ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಮೂಚಿ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ರ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂರ್ಧ ತೋರಣ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಒಟ್ಟಿ ಭಾರ ಹೊತ್ತು ನಿಂತ, ಒಟ್ಟಿ ನಗುವ, ಒಟ್ಟಿ ಮೂರ್ಧ ತೋರಣ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಒಟ್ಟಿ ಭಾರ ಹೊತ್ತು ನಿಂತ, ಒಟ್ಟಿ ನಗುವ, ಒಟ್ಟಿ ಅಳುವ, ಒಟ್ಟಿ ಮೌನವಾಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯನ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಗಮನ ಸೆಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

ಅಳುವ, ಒಬ್ಬ ಮೌನವಾಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ
ಪಕ್ಷಿಮ ತೋರಣ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬುದ್ಧನ ಜಾತಕ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ
ದೃಶ್ಯವಲ್ಲಿಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ತೋರಣ ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ತರಪ್ರವಾದುದು.
ಸಾಂಭಿ ಸೂಪದ ತೋರಣ ದ್ವಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಲಾಟು ಅನೆಗಳ
ಉತ್ತರ ತೋರಣ ದ್ವಾರ. ಸಾಂಭಿ ಸೂಪದ ತೋರಣ ದ್ವಾರಗಳ ಮೂರ್ಕಿಗಳು ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಶೈಲ್ಯ
ಸಾಲು, ಕಪಿಗಳ ಹಿಂಡು, ಪಕ್ಷಿ-ವಕ್ಕುಗಳು, ಮನುಷ್ಯ ಮೂರ್ಕಿಗಳು ನೋಡಿದಾಗ
ಮಾದರಿಗಳು. ನುಣುಪಾದ ಕಮ್ಮುಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನಾಜುಕಾಗಿ ಕೆತ್ತಿರುವ ಈ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ

ಮೋಡಿಯ ಬೆಳಕೆನಲ್ಲಿ

ಶೀಲುಕಾರನ ಚೂತುಯಿಂದ ಬೇರಗಾಗದೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದರೂ ಇವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭಗ್ಗವಾಗದೆ ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ಅಶ್ವಯುವೇ ಸರಿ.

ಸ್ತುಪದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬೌದ್ಧ ಸ್ವಾರಕ್ಷಗಳಿವೆ. ಬೆಂಟ್‌ಬ್ರಾಹ್ಮಿಜಾರಿನಲ್ಲಿ ಸಾಂಚಿಟ್ಯಾಂಕ್ (ಸಾಂಚಿ ತಲಾಬ), ಸಾಂಚಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಪಾತ್ರ, ಸ್ತುಪದ ಎದುರುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಚೈತಾಲಯ ಹಾಗೂ ಬೌದ್ಧ ವಿಹಾರಗಳು ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಬೌದ್ಧಮಂದಿರ (ಶ್ರೀಲಂಕಾ ಬೌದ್ಧ ಮಂದಿರ)ದಲ್ಲಿ 1952 ರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಪ್ರತಿಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಸಾರಿಪುತ್ರ ಮತ್ತು ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನರ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆಯಂತೆ.

ಸಾಂಚಿಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಬೌದ್ಧಸ್ವಾರಕ್ಷಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನಿಗೆ ಸಲ್ಲಿತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಮಹಾನ್ ಅನುಯಾಯಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಚಾರಕನಾಗಿದ್ದ ಅಶೋಕ ತನ್ನ ಶಾಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂಬತ್ವಾಲ್ಯಾ ಸಾವಿರ ಸ್ತುಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಚಿ ಸ್ತುಪವೂ ಒಂದು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಂಚಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಾರದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಸಾಂಚಿಯಲ್ಲಿ ‘ಶ್ರೀಲಂಕಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರವಿದೆ. ವಿಶ್ವದೇಲ್ಲಿಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯ ಮೊದಲು ಆರಂಭವಾದುದು ಸಾಂಚಿಯಿಂದಲೇ. ಅಶೋಕನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಮಹೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಸಂಘಮಿತ್ರಾರು ಮೋಡಿವ್ಯಾಕ್ಷದ ಟೊಂಗೆಯಿಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಲಂಕಾಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು.

ಸಾಂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ‘ಬಂಟಿಗಿರಿ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಗೃಜ್ಞ ಸಾಂಚಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದನು. ಆ ಸ್ತುಪದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿಸಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ ತಂಡವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇಡ್ಡ ಒಂದು ಮರದ ನೆರಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಬಂಟಿಗಿರಿ. ನಾವು ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಮರದ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹುಳಿತುಕೊಂಡೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಗೃಜ್ಞ ಬಂಟಿಗಿರಿ ಸಾಂಚಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತಪ್ಪು ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಗೃಜ್ಞಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ಎಲ್ಲರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಯಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಗೃಜ್ಞನ ‘ಫೀ’ ಕೊಟ್ಟೇವು. ಅವನು ಹೋರಣಿ ಹೋದ.

ಅದು ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲ. ಸುಡುಬಿಸಿಲು ನಮ್ಮ ಕಡೆಗಿಂತಲೂ ಸಾಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಿರವಾದ ಸೆಕೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಾಯಾರಿಕೆ. ಬಾಯಾರಿಕೆ ನೀಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು

ಕ್ಯಾರೆಲ್ ನೀರಿನ ಬಾಟಲ್‌ಗಳು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದವು. ತಂಪಾದ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಅಲ್ಲಿತ್ತು. ಬಿಸಿಲು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳು ನಮ್ಮ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹಗ್ಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಾಡಿ ಫೋಟೋಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡೆವು.

ಸಾಂಚಿ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮ್ಯಾಜಿಯಂ ಇದೆ. ಟಿಕೆಟ್ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ನಾವು ಮ್ಯಾಜಿಯಂ ನೋಡಲು ಹೋದೆವು. ಸಾಂಚಿಯ ಉತ್ತರನನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳು, ಬುದ್ಧನಮೂರ್ತಿಗಳು, ಧರ್ಮಚಕ್ರ ಮತ್ತು ಸ್ಥಂಭಗಳು ಮ್ಯಾಜಿಯಂನಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಹಲವಾರು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಗಭರ್ಡಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಂಚಿ ನಮ್ಮ ಹಂಪೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ.

ಸಾಂಪುಂಕಾಲದವರೆಗೂ ಸಾಂಚಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿದ ನಮಗೆ ಆಯಾಸ ವಾಗಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಹಸಿವು ಮಾತ್ರ ಆಗಿತ್ತು. ತಿರುಗಿ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ನಾವು ಬರುವವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣದ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಒಲೆ ಹೂಡಿ ನಮ್ಮ ಅಡುಗೆಯವರು ಉಟ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ತಂದ ಉಟ, ತಿಂಡಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ಸಂಘಟಕರು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ ಮೊದಲ ಉಟ ಇದಾಗಿತ್ತು.

ನಾವು ಸಾಂಚಿಗೆ ಬರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಲಗೇಜ್‌ಗಳನ್ನು ಭೂಪಾಲದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದೆವಷ್ಟೆ ಈಗ ಮನಃ ನಾವು ಭೂಪಾಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ಲಗೇಜ್‌ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಗ್ರಾ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಭೂಪಾಲ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ರ್ಯಾಲು ಬರಲು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯವಿತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಕುಳಿತುಹೊಂಡು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಹೇಳಿಹೊಂಡೆವು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಎದ್ದು ನಿಂತು ತಮ್ಮ ಹೆಸರು, ಉಳಿ, ವೃತ್ತಿ-ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಹೊಂಡರು. ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ ತಂಡದ ಅರವತ್ತು ಜನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗಿ, ಮುಂದೆ ಬುಧಗಯಾ ತಲುಪುವ ವೇಳಿಗೆ, ನಾವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಉರಿನ, ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬದವರೇನೋ ಎಂಬಂತೆ ಅನನ್ನತೆ ಬೆಳೆಯಿತು.

* * * *

ಭೂಪಾಲದಿಂದ ಆಗ್ರಹಕ್ಕೆ

ಭೂಪಾಲ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣದ ವಿಶ್ವಾಂತಿ ಕೊತಡಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಲಗೇಜ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡ ಆಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಅಣೆಯಾದೆವು. ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ಕೀರ್ತಿಪಾಲ ಗಾಯಕವಾಡ ವಿಚೀಲ್ ಹಾಕಿದ. 'ಈ ಕಡೆಗೆ ಬನ್ನಿ' ಎಂದು ಕೈಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಸನ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಜೋರಾಗಿ ವಿಚೀಲ್ ಹಾಕುತ್ತಾ ಅವನು ಮುಂದೆ ಹೊರಟ. ನಾವೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಲ್ದಾಣದ ಒಂದು ಪ್ಲಾಟಫಾರಂ ಮೇಲೆ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡೆವು. ಇದೇ ಪ್ಲಾಟಫಾರಂ ಮೇಲೆ ನಾವು ಹೊರಡುವ ರೈಲು ಬರುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದೆವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿಲ್ದಾಣದ ವಿಚಾರಣಕೊತಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಅಮೋಕ ಕಡ್ಲಕರವರು ಅವಸರದಿಂದ ನಾವಿದ್ದ ಪ್ಲಾಟಫಾರಂಗೆ ಬಂದರು. ನಾವು ಹೊರಡಬೇಕಾದ ರೈಲು ನಿಲ್ಲುವ ಪ್ಲಾಟಫಾರಂ ಇದಲ್ಲವೆಂದೂ ಬೇರೊಂದು ಪ್ಲಾಟಫಾರಂ ನಂಬರ್ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಗ ಹೊರಡಲು ತಿಳಿಸಿದರು. ಆಗಲೇ ರೈಲು ಬರುವ ಸಮಯವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಲಗೇಜ್‌ಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ರೈಲು ಹಳಿಗಳನ್ನು ಧಾಟಿಕೊಂಡು, ಮೇಲು ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಬೇರೊಂದು ಪಾಟಫಾರಂಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬರುವಲ್ಲಿ ಸಾಕುಬೇಕಾಯಿತು.

ರಾತ್ರಿ ಒಂಭತ್ತುವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಆಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ರೈಲು ಬಂದಿತ್ತು. ರೈಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಮಗೆ ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಉಟ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಉಟ ಮಾಡಿ ಮುಲಗಿಕೊಂಡ ನಮಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದುದು ರೈಲು ಆಗ್ರಹ ನಿಲ್ದಾಣ ತಲುಪಿದ ಮೇಲೆಯೇ. ನಾವು ಆಗ್ರಹ ತಲುಪಿದಾಗ ಮುಂಜಾನೆ ಐದುವರೆ ಗಂಟೆಯ ಸಮಯ (21-4-2011). ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಯಾದ ಮೋಲಿಸ್ ಭದ್ರತೆ ಇತ್ತು. ಮೋಲಿಸರು ಹೆಗಲಿಗೆ ರೈಫಲ್ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗಸ್ತು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಜನ ಮೋಲಿಸರು ಏಕಿದ್ದಾರೆಂಬ ಯೋಚನೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಈ ಹಿಂದೆ ಮುಂಬ್ಯ ನಗರದ ಮೇಲೆ ಭಯೋತ್ಪಾದಕರು ನಡೆಸಿದ ದಾಳಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನೆಚ್ಚಿಕೆಯ ಕ್ರಮ ಇದಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡೆ. ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ ತಂಡ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾನದ ಹೊರಗೆ ಬಂದಾಗ, ಇನ್ನೂ ಸೂರ್ಯೋದಯ ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಡೆ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯ ಸೈಕಲ್‌ರಿಕ್ಷ. ಕುದುರೆ ಗಾಡಿಗಳು ನಿಂತಿದ್ದವು. ಸದ್ಗುರುವಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂಪಾದ ಪ್ರಶಾಂತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಾನಗರ ಶಾಂತಬೀಕ್ರಿಯೆನಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು.

ಆಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ನಾವು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ 'ಸುಂದರಲಾಲ್ ಜೈನ್ ಯಾತ್ರಾ ಶಾಲಾ'ದಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಹ ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ ಜೈನ್ ಯಾತ್ರಾ ಶಾಲಾದವರೆಗೂ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದೆವು. ಜೈನ್

ಯಾತ್ರೆ ಶಾಲಾದ ಮೇಲು ಮಹಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು
ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ 'ಹಾಲ್' ಪೋಂದನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡೆವು.
ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇರಬಯಸುವವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಕೊತಡಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಅಲ್ಲಿತ್ತು.
ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವರು ಕೊತಡಿಯ ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ತಾವೇ
ಭರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಅದರ ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡುವಂತಿರಲ್ಲಿ:
ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೊತಡಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು. ನಾವು ಮಾತ್ರ ಸಮೂಹದ
ಜೊತೆಗೂಡಿ ಹಾಲ್ ಸೇರಿಕೊಂಡೆವು.

ನಮ್ಮ ಮೊಬೈಲ್ ಬ್ಯಾಟರಿಗಳ ಚಾರ್ಜ್ ಮುಗಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಈ ಹಿಂದೆ ಚಾರ್ಜ್ ಮೊಬೈಲ್ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅವು ಬಂದ್ ಬೀಳುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅವು ಬಂದ್ ಬೀಳುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಹಾಲ್ನೋಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೂಡನೆ ಕೆಲವರ ಮೋಬೈಲ್‌ಗಳು ಆಗಲೇ ಬಂದ್ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಹಾಲ್ನೋಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೂಡನೆ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮೊಬೈಲ್ ಬ್ಯಾಟರಿಗಳಿಗೆ ಚಾರ್ಜ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಮಗ್ಗುರಾದರು. ನಾವು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಾಲ್ನೋಳಲ್ಲಿ ಐದಾರು ಕಡೆ ಬ್ಯಾಟರಿ ಚಾರ್ಜ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂಥ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಬೋಡ್‌ಗಳಿದ್ದವು. ಹಾಲ್ನೆ ಹೊರಗಡೆ ಎರಡು-ಮೂರು ಬೋಡ್‌ಗಳು. ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಒಂದೊಂದು ಬೋಡ್‌ಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೂರು ಬೋಡ್‌ಗಳು. ನಮ್ಮ ಮೊಬೈಲ್ ಗಳಿಗೆ ಜೀವ ತುಂಬತೊಡಗಿದರು. ಜಯಕುಮಾರನ ನಂತರ ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮೊಬೈಲ್ ಗಳಿಗೆ ಜೀವ ತುಂಬತೊಡಗಿದರು. ಜಯಕುಮಾರನ ನಂತರ ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಚಾರ್ಜ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡರಾಯಿತೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಹ್ಯಾಪ್‌ಚಿಡೆ.

ನಾವು ಆಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಲುಪಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಳಿಸಿದ್ದು.
 ಆಗ್ರಹಲ್ಲಿ ನಾವು ಮೊದಲು ನೋಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದ ಘತೇಮರ ಸಿಕ್ಕಿ, ಜೈನ
 ಯಾತ್ರಾಲಾದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಡುಗೆಯವರು ತಯಾಗಿಸಿದ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಉಪಿಟ್ಟು ಚಹಾ
 ಸೇವಿಸಿ, ಇಸೀ ಮಾಡಿದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಟಿಪ್ಪಣಾಪಾಗಿ ಖಾಸಗಿ ಬಸ್ತೊಂದನ್ನು
 ಬಾಡಿಗೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಿವು. ಆಗ್ರಹಿಂದ ಪಚ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮೂವತ್ತೇಳು ಕೆಲೋಮೀಟರ್
 ದೂರದಲ್ಲಿ ಘತೇಮರ ಸಿಕ್ಕಿ ಇವೆ. ಆಗ್ರಹ-ಜೈನರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹದ್ದಾರಿ ಮೇಲೆ
 ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಘತೇಮರ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಕ್ಷರನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಥಮ ಪಾಣಿಪತ್ರ
 ಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಬಾಬರ-ರಾಣಾಸಂಗ್ರಹ ಸಿಂಗಾನ ಮಥ್ತೆ ನಡೆದದ್ದು ಖಾನುವಾಯುದ್ದ
 (1527). ಆ ಖಾನುವಾರಣರಂಗ ಘತೇಮರ ಸಿಕ್ಕಿಯಿಂದ ಹದಿನ್ಯೇದು ಕೆಲೋಮೀಟರ್
 ದೂರದಲ್ಲಿದೆ.

ಫತೇಮರನ್ನು ಮೊದಲು ಘಡಿಹಬಾದ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಲಾನಂತರದ್ದು ಅದನ್ನು ಫತೇಮರ ಎಂದು ಕರೆಯಲುಡಿದರು. ಫತೇಮರ, ಸಿಕ್ಕಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದರೂ ಎರಡೂ ಒಂದಕ್ಕೂಂದು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಒಂದೇ ಎನ್ನುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಎರಡು ಸೇರಿಸಿಯೇ ಫತೇಮರ ಸಿಕ್ಕಿಯೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ರೂಡಿ.

ಫತೇಮರ ಸಿಕ್ಕಿಯೋಳಿಗೆ ಬಸ್ತುಗಳಿಗಾಗಲೇ ಇತರ ವಾಹನಗಳಿಗಾಗಲೇ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಡೆಯೇ ನಮ್ಮ ಬಸ್ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ನಾವು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಿದ್ದೇವು. ಮೂರಾಳ್ಯ ಜನ ಗೃಂಥಗಳು ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದರು. ‘ಗೃಂಥಬೇಕೇನು’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ನಮ್ಮ ಗೃಂಥಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಅವನು ವಯಸ್ಸಾದ ತೆಳ್ಳನೆ ದೇಹದ ಮುದುಕ. ಬೂಟು ಧರಿಸಿದ್ದ. ವಯಸ್ಸಾದರೂ ಪಾದರಸದಂತೆ ಚುರುಕು. ಚಟಪಟನೆ ನಡೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಹಿಂದಿ ಹಾಗೂ ಹರುಕು ಮುರುಕು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಳಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪಟಪಟನೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ನಾವು ಅವನೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯಲಾಗದೆ ಹಿಂದೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದೇವು.

ಗೇಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಟಿಕೆಟ್ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಗೃಂಥನೊಂದಿಗೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಸಿಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆವು. ಗೃಂಥ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಯ ‘ಪಂಚಮಹಲ’ ಎದುರುಗಿರುವ ಎಕ್ಕರೆ ಗಟ್ಟಲೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಪಂಚಮಹಲ ಐದಂತಸ್ತಿನ ಕಟ್ಟಡ. ತೆರೆದ ಗೋಡೆಯ ಒಂದರ ಮೇಲ್ಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಬರೀ ಚಾವಣೆಯ ಕಟ್ಟಡವದು. ಕೊನೆಯದಾದ ಐದನೆಯ ಚಾವಣಿ ಭೂತಿಯಾಕಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಅಕ್ಕರನ ರಜಪೂತ ರಾಣಿ ಜೋಡಾಬಾಯಿ ಈ ಪಂಚಮಹಲ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ಇದರ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅಕ್ಕರನ ‘ದಿವಾನ್-ಎ-ಅಮ್ರ’, ‘ದಿವಾನ್-ಎ-ಶಾಸ್’ ಅವರಾಧಿಗಳ ವಧಾಸ್ಥಳ, ಜೋಡಾಬಾಯಿಯ ಅಡುಗೆ ಮನೆ, ಅಲಂಕಾರ ಕೊತಡಿ, ರಾಜನರ್ತಕಿಯರು ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳ ‘ಅನೂಪ ತಲಾಬ,’ (ಅನೂಪ ಸರೋವರ) ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿವೆ. ಜೋಡಾಬಾಯಿಯ ಅಡುಗೆ ಮನೆ ಐವತ್ತಾರು ಕೊತಡಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

ಅನೂಪ ತಲಾಬ ಅಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾವರೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಕ್ಕರನ ಆಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಗೀತಗಾರನಾಗಿದ್ದ ತಾನಸೇನನು ಸಂಗೀತ ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸರೋವರದ ಅಲೆಗಳಂತೆ ಅವನ ಸಂಗೀತದ ನಾದ ರ್ಯುಂಕಾರವೂ ಅಲ್ಲಿ ಅಲೆಅಲೆಯಾಗಿ ತೇಲಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಪಕ್ಕದ ನರ್ತನ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ ನರ್ತಕಿಯರ ನರ್ತನ ನೋಡಲು ಹಾಗೂ ತಾನಸೇನನ ಸಂಗೀತ ಆಲಿಸಲು ಎದುರಿನ ಪಂಚಮಹಲದಲ್ಲಿ ರಾಣಿ ಜೋಡಾಬಾಯಿ ಅರಮನೆಯ ಸಂಗಡಿಗರೊಂದಿಗೆ

ನಮ್ಮ ಗೈಡ್ ‘ಇಧರಾಯಿಯೆ, ಇಧರಾಯಿಯೆ, ಕಮಾನ್ ಫಾಸ್’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಮ್ಮನ್ನ
‘ದಿವಾನ್-ಎ-ಖಾಸ್’ಗೆ ಕರೆತಂದನು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ನೋಡಿದರೆ, ತುಂಬ ಸಾಧಾರಣಾವಾಗಿ
ಕಾಳುವ ಈ ಕಟ್ಟಡ ಒಳಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತನ್ನ ರಚನಾ ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಕಲಾತ್ಮಕತೆಯಿಂದ
ನೋಡುಗರನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಅಕ್ಷರ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಭೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ
ಸ್ಥಳ. ದಿವಾನ್-ಎ-ಖಾಸ್ ದ ಮೇಲೇರಿ ಹೋಗಲು ರಾಜ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ
ದ್ವಾರಗಳಿವೆ. ರಾಜಬಂಧ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರ ಕಾವಲು ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಚ್ಯಾರ್ಲಿಫ್ರಿಡಲ್ಲಿ
ನಂಬಿಕೆಯಳ್ಳಿವನಾಗಿದ್ದ ಅಕ್ಷರ ಅಲ್ಲಿ ಚ್ಯಾರ್ಲಿಫ್ರಿಡನಿಗೂ ಒಂದು ಆಸನ ಕಾದಿರಿಸಿದ್ದ. ಅಲ್ಲಿಯೇ
ಅಕ್ಷರನ ವಿಜಾನಯೂ ಇತ್ತು.

ದಿವಾನ್-ಎ-ಯಾಸ್ ದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸೋಡೆ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಲುಗಂಬಗಳ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆರಗಾದ ಜಯಕುಮಾರ ವಾ! ಫೆಂಟಾಸ್ಟಿಕ್!

ಎಂದು ಉದ್ದಾರ ತೆಗೆದನು. ನಾನೂ ಅದನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಬೆರಗುಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ದೇಶ-ವಿದೇಶಗಳ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ತುಂಬಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಶಿಲ್ಪ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು, ಅದರ ಇಂಚಿಂಚನ್ನು ತಮ್ಮ ಕ್ಯಾಮರಾದಲ್ಲಿ ಸರೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದರಡು ಮೋಟೋಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡೆವು.

ಧ್ವನಿ ಎ-ಖಾಸದ ಒಳಗೆ ನಮ್ಮ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಬಬ್ಬಳು ವಿದೇಶಿ ಬಿಳಿ ಚೆಲುವೆ ದಿವಾನ್ ಎ-ಖಾಸದ ಒಳಗೆ ನಮ್ಮ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಬಬ್ಬಳು ವಿದೇಶಿ ಬಿಳಿ ಚೆಲುವೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಅವರು ಅನುಪಮ ಚೆಲುವೆ; ಮಧ್ಯ ಬಿಳಿ ಪಾರಿವಾಳದ ಬಣ್ಣ. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಜಯಕುಮಾರನಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಘನಿಯಲ್ಲಿ ‘ಚೀಲ್ಸ್ ನೋಡು’ ಎಂದೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಜಯಕುಮಾರನ ಮಗಳು ಶ್ರೀವಧು ‘ಅಂಕಲ್ ಅವಳ ಹೆಸರು ಜೀಲ್ ಅಂತ ನಿಮಗೆ ಹ್ಯಾಂಗ್ ಗೊತ್ತಾಯಿತು’ ಎಂದು ಕೇಳಬೇಕೆ?

ಫೋಟೋಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ವಿದೇಶಿ
ನಾವಿನ್ನೂ ದಿವಾನ್-ಎ-ಖಾಸ್-ದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೆವು. ಹೊಲಿಸಿದರೆ ಇವಳು ತದ್ದಿರುಧ್ವ. ಮೊಂದು
ಯುವತಿ ಬಂದಳು. ಮೊದಲಿನ ಯುವತಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಇವಳು ತದ್ದಿರುಧ್ವ. ಕಿನ್ನಾದ
ಮೂಗು, ದಪ್ಪತುಟಿ, ಬಣ್ಣವೂ ಕಮ್ಮು ಕಮ್ಮು: ಸೊಮಾಲಿಯಾ, ವೆಸ್ಟ್ ಇಂಡೀಸ್, ಕಿನ್ನಾದ

ಜನರಿರುತ್ತಾರಲ್ಲ ಆ ತರಹದ ಕಮ್ಮೆ. ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ: ದೃತ್ಯ ಆಕಾರ, ಆನೆಮ: ಎಂದರೂ ಸರಿಯೇ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ಎನಿಸಿಕೊಂಡ ಗಂಡಸರೂ ಅವಳ ಏದುರ್ಗಾ ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿ ಕಾರೀಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಳು ತೊಟ್ಟು ಉಡುಗೆಯಾದರೂ ಎಂಥದ್ದು. ಆನೆಯಂತರ ಅವಳ ಕಾರಿಗೆ ಮೋಳಕಾಲದವರೆಗಿರುವ ಒಂದು ಚಟ್ಟಿ. ಮೇಲೊಂದು ತೋಳಿಲ್ಲದ ಯಶಸ್ವಿ. ನಾನಂತರೂ ಇಂಥಷ ಎತ್ತರದ ದೃತ್ಯಾಕಾರದ ಹೆಣ್ಣಿನ್ನು ಅದುವರೆಗೆ ಕಂಡಿರಲ್ಲಿ ಅವಳು ಆ ರಿವಾನ್-ಎ-ಪಾಸದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರವಾಸಿಗಳ ಕ್ಷಮರಾಗಳು ಒಮ್ಮೆಲ್ಲ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದವು. ಆ ಅಪರೂಪದ ಆಕೃತಿಯ ಫೋಟೋ ತೆಗೆಯಲು. ಜಯಕುಮಾರ ಹಾಗೂ ಜಯಕುಮಾರನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅವಳೊಂದಿಗೆ ನೆಡು. ನಾನೂ ಅವಳದೊಂದು ಫೋಟೋ ತೀಕಿಸಿದೆ.

ಅಕ್ಕರನ ಪ್ರೀತಿಯ ರಾಣಿ ಜೋಡಾಬಾಯಿ. ರಜಪೂತ ರಾಜ ಬಿಹಾರಿಮಲ್ಲಿ ಮಗಳಾಗಿದ್ದ ಜೋಡಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಅಕ್ಕರ ಶ್ರೀ. 1562ರಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದನು. ಕರಿತ್ಯೇಯಲ್ಲಿ ಶವಜಹಾನ-ಮುಮತಾಜ್‌ಮಹಲ್‌ಳ ಪ್ರೇಮ ಹೇಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅಕ್ಕರ-ಜೋಡಾಬಾಯಿಯ ಪ್ರೇಮವೂ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಭಾವೇಯಲ್ಲಿ 'ಅಕ್ಕರ'-ಜೋಡಾ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಿನಿಮಾ ಕೂಡ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಜೋಡಾಬಾಯಿಗಾಗಿ ಅಕ್ಕರ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಭವ್ಯ ಅರಮನೆ ಸಿಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಅದನ್ನು ಜೋಡಾಬಾಯಿ ಮಹಲ್ (ಜೋಡಾ ಹ್ಯಾಲೇಸ್) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬೇಸಿಗೆ, ಮಳೆ, ಜಳಗಾಲ ಈ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪವಾಮಾನ ಬಾರದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಾಮಹಲ್ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರ ಒಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸರೋವರವಿದೆ. ಬೇಸಿಗೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸರೋವರ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಬೇಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ತಂಗಾಳಿ ಜೋಡಾಬಾಯಿ ಮಹಲನ್ನು ತಂಬಾಗಿರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ನೀರು ತುಂಬಿರುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಅದರೆ ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ನೀರಿಲ್ಲ.

ಜೋಡಾಬಾಯಿ ಮಹಲ್ ಹತ್ತಿರವೇ ಅಕ್ಕರನ ಮಂತ್ರಿ ಬೀರಬಲನ 'ಬೀರಬಲ ಮಹಲ್'ವೂ ಇದೆ. ಕೆಂಪುವಣಿದ ಈ ಎರಡೂ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹಾಳಾಗದಂತೆ ಇನ್ನೂ ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವೆ. ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ ತಂಡದ ಸದಸ್ಯರೆಭೂ ಈಗಳೇ ಸಿಕ್ಕಿಯ ತುಂಬ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಜದುರಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ತಮತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಸ್ವಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಫೋಟೋ ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಯಕವಾದ ಏಜಲ್ ಹಾಕಿ ಅವರನ್ನು ಕರೆದ. ನಾವು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ಇರಿವ ಘತೇಮರಕ್ಕೆ ಫೋಟೋ.

ಘತೇಮರದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರನು ತನ್ನ ದಿಗ್ನಿಜಯದ ನೇನಂಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ 'ಬೀಲಂಡ ದರವಾಜ'ವಿದೆ. ಇದು ದಕ್ಕಿಣಾಭಿಮುವಿವಾಗಿರುವ ಮಹಾದ್ವಾರ. ಅದರ ಬಲಬದಿಗೆ ಕ್ರಾಮು ಮಚೇದ್ (ಜಾವ್-ಎ-ಮಚೇದ್)ವಿದೆ. ಘತೇಮರದಲ್ಲಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಆಕ್ಷಯ-

ಉಲ್ಲಾಸದೊಂದಿಗೆ ತಾಜಮಹಲ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಅನುಭವ
ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡಿದ್ದು ಬುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ
ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡಲು. ಅಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು
‘ಧರ್ಮಯಾತ್ರೆ’ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ ತಂಡದ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿಗೆ
ತಾಜಮಹಲ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಿಗೆ ಹೇಳಿಸಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ
ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ನಾಗಮಾರನ್ನು ಕ್ಯೆ ಬಿಟ್ಟು, ತಾಜಮಹಲನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಹೇಗೂ
ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆಂದಾದರೂ ನೋಡಬಹುದು. ನಾಗಮಾರ ನಮ್ಮ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆಂದಾದರೂ ನೋಡಬಹುದು
ಆದರೆ ದೂರದ ತಾಜಮಹಲ ನೋಡುವ ಅವಕಾಶ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುವುದು
ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವಿಚಾರವಾಗಿತ್ತು. ಆದ ಕಾರಣ ಧರ್ಮಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಾಜಮಹಲವೂ
ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತೇ.

ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಆಗ್ನಾದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮೂರು ಕಿಲೋಮೀಟ್ರೆ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ತಾಜಮಹಲ ಕಡೆಗೆ ಯಮುನಾ ದಂಡೆಯ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಬಸ್ಸು ತಾಜಮಹಲ ನೋಡಲು ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಜ್ಯೋ ಯಾತ್ರಾಲಾದ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿತ್ತು. ತಾಜಮಹಲ ನೋಡಲು ಎಲ್ಲರೂ ಉತ್ಸರ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ಸಂಗೀತಾ ಮೊದಲೆ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿ ಸೀಟು ಹಿಡಿದಿದ್ದಳು. ಮುಂಜಾನೆ ನೋಡಿದ್ದ ಘರೇಮಾರ ಶ್ರೀಗಳು ನಮ್ಮ ಮನ ಸೂರೆಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಇನ್ನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಓದಿದ, ಬಿತ್ತುದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಆ ತಾಜಮಹಲ ಹೇಗಿರಬಹುದು? ಎಷ್ಟು ಸುಂದರ ವಾಗಿರಬಹುದು? ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರ ವಾಗಿರಬಹುದು? ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ಸಂಗೀತಾಗೆ ಮೊಗಲರ ಇತಿಹಾಸ ತಾಜಮಹಲ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ‘ಆಗ್ನಾ ಕೋಟಿಯಿಂದ ನಂತರ ಬಸ್ಸು ಆಗ್ನಾ ಕೋಟಿಯ ಪಕ್ಕದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಿಸತ್ತೊಡಗಿತ್ತು. ಆಗ್ನಾ ಕೋಟಿಯ ಪಕ್ಕದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ತಾಜಮಹಲ ಇದೆ’ ಎಂದು ಹಿಂದೆಲ್ಲೋ ಓದಿದ ಒಂದುವರೆ ಕಿಲೋಮೀಟ್ರೆರ್ ದೂರದಲ್ಲಿ ತಾಜಮಹಲ ಇದೆ’ ಎಂದು ಹಿಂದೆಲ್ಲೋ ಓದಿದ ನೇನು ನನ್ನನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಸ್ಸಿನ ಕಿಟಕಿಯ ಮೂಲಕ ದೂರದಲ್ಲಿ ತಾಜಮಹಲ ಗೊಚರಿಸಿತ್ತು. ಅದು ನೋರೆ ಹಾಲಿನಂಫ ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದ ತಾಜಮಹಲ, ನಾನು

ಮೋಧಿಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ

ಹೂಡಲೇ ‘ಅಗೋ ಅಲ್ಲಿ ತಾಜಮಹಲ ಕಾಶ್ವಾಯಿದೆ’ ಎಂದು ನಮ್ಮೆ ಹಿಂದಿನ ಸೀಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಮುಳಿತಿದ್ದ ಜಯಕುಮಾರ ದಂಪತ್ತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವರಲ್ಲಿರು ಕಿಟಕಿಯ ಮೂಲಕ ತಾಜಮಹಲ ನೋಡಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದರು.

ನಾವು ತಾಜಮಹಲ ತಲುಪಿದಾಗ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯ ಅಗ್ನಿ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ವಾಲಿ ತನ್ನ ಬಿಸಿಲಿನ ಪ್ರವಿರತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತಾಜಮಹಲ ಹೊರಗೆ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಅನೇಕ ಬಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಇತರ ವಾಹನಗಳು ನಿಂತಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪದುರೆ ಮತ್ತು ಒಂಟಿಗಳು, ಸೈಕಲ್ ರಿಚ್ಹಾಗಳು ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವು ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ತಂದು ಬಿಡುವುದು, ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಒಯ್ಯುವುದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾವು ಓಕೆಗೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ತಾಜಮಹಲ ಒಳಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತೆವು. ತಾಜಮಹಲನಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸರ ಬಿಗಿಭದ್ರತೆ ಇತ್ತು. ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆಸಿ, ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಒಳಗೆ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಮರಾಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರಾವ ಸಾಮಾನುಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಶೋಲ್ಲರ್ ಬ್ಯಾಗಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ಪ್ರಯಾಣಿಕ ಅಲ್ಲಿ ಎರಡು-ಮೂರು ಕಡೆಗೆ ತಪಾಸಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕು. ನನ್ನ ಸರತಿ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಭದ್ರತಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ನನ್ನ ಬ್ಯಾಗನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಸಿ ಅದರ ಒಂದು ಖಾಸೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಂದೋ ಇಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕತ್ತರಿ ಹಾಗೂ ಬ್ಲೇಡ್‌ನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಹೊರತೆಗೆದ. ನಾನು ಹಿಂದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದಾಗ, ಅನೇಕ ಸಲ ವಿಧಾನಸೌಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ವಿಧಾನಸೌಧದ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸಲವೂ ನನ್ನ ಬ್ಯಾಗ್ ಸ್ಟ್ರೀನಿಂಗ್‌ಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತಾದರೂ ಅಲ್ಲಿನ ಭದ್ರತಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಬ್ಯಾಗಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕತ್ತರಿ ಹಾಗೂ ಬ್ಲೇಡ್ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಲು ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಾಜಮಹಲ ಭದ್ರತಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಅದನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿತ್ತು. ಅದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಲೇಬೇಕು. ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬ ನನ್ನ ಎನ್‌ಕ್ವಾಯಿರಿ ಶುರು ಮಾಡಿದ. ‘ನೀನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಿಯಾ? ಏನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಮೂವಾರವರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ. ನನ್ನ ಬ್ಯಾಗಿನಲ್ಲಿ ದೂರತ ಕತ್ತರಿ ಹಾಗೂ ಬ್ಲೇಡ್‌ಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ‘ಇವುಗಳನ್ನು ಏಕ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವೆ’ ಎಂದು ಗದರಿಸಿ ನುಡಿದ. ನಾನು ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಸೌಮ್ಯವಾಗಿಯೇ ಉತ್ತರಿಸಿದೆ. ಆಕ್ಸಾತ್ ಇವನು ನನಗೆ ತಾಜಮಹಲ ಪ್ರವೇಶ ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ, ಇಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ಬಂದು ತಾಜಮಹಲ ನೋಡುವ ಅವಕಾಶ ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆ ಶುರುವಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಮಾತು ಬೆಳೆಸಲು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಆ ಕತ್ತರಿ ಹಾಗೂ ಬ್ಲೇಡ್‌ನ್ನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕನೆದ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಎಸೆದು ‘ಜಾವ’ ಎಂದು ಒಳ ಹೋಗಲು ಅನುವ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು.

ಭದ್ರತಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಮೋಲೆ ಒಳಗೆ ತಾಜಮಹಲದ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ದಾರವಿದೆ. ಆಗ್ನೇಯ ಒಳಗೆ ತಾಜಮಹಲದ

ಎದುರಿಗೆ ತಾಜಮಹಲ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಹೋಲಿಕೆಗೆ ಸಾಟಯಿಲ್ಲದ ಜಗತ್ತಿನ ಅದ್ಭುತಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಾದ ಸುಂದರ ತಾಜಮಹಲ. ನಾನು ಜಯಕೂರಾರ ಸ್ವಾಪ್ತ ಹೊತ್ತು ಅದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತೇನಿಂತುಕೊಂಡೆನ್ನು. ಘರೇಮಾರ ಸಿಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲಿನ ಕೆಟ್ಟ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತು. ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಬೆವರಿಳಿದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಾಜಮಹಲಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಿನ ವಾತಾವರಣವೇ ಬೇರೆಯಿತ್ತು. ಸಾಯಂಕಾಲದ ತಂಪಾದ ಗಾಳಿ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತ್ತು.

ತಾಜಮಹಲ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳೇ ಕಳೆದು ಹೋದರೂ (ನಿರ್ಮಾಣ-1632 ರಿಂದ 1643) ಅದು ನಿನ್ನ ಮೊನ್ನೆ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು, ಈಗತಾನೆ ಉದ್ಯಾಟನೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆಯೇನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಜಗತ್ತಿನ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಗಳಲ್ಲಿಂದಾದ ತಾಜಮಹಲ ಎದುರಿಗೆ ನೀಂತಾಗ, ನಮಗೂ ಒಂದು ಕ್ಷಣಾ ಬೆರಗು, ಯೋಮಾಂಚನ, ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಂತೂ ತಾಜಮಹಲ ನೋಡಿ ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧಳಾದಳು. ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಅಮೃತ ಶಿಲೆಯಿಂದ (ಬಿಳಿಮಾರ್ಫಲ್) ಕಟ್ಟಿದ ಈ ಸೌಧ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿದ್ದು, ದೇಶ-ವಿದೇಶಿಯ ಯಾತ್ರಿಕರ ಆಕರ್ಷಣೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ತಾಜಮಹಲ ಎದುರಿಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅತ್ಯಂತ ಯೋಜನಾಬದ್ಧವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಉದ್ಯಾನವನವಿದೆ. ಈ ಉದ್ಯಾನದ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದವನು ಅಲ್ಲಿ ಮರ್ದಣಿತಾನ್ ಎಂಬುವವನು.

ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಅನೇಕ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು. ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು. ಕರಕುಶಲರು, ತಾಜಮಹಲ ನಿರ್ಮಾತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಮೊರ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಸಾಮಿರ ಕಾರ್ಮಿಕರು 10-11 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸತತವಾಗಿ ದುಡಿದು ತಾಜಮಹಲಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬೆವರನ್ನು ಸುರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಮುತ್ತು ರತ್ನಗಳನ್ನು ದೂರದ ಪರದೇಶಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು.

ಕರ್ಣಾಟಕದ ಲಾಂಜಿನ್ಸ್‌ನು ತಿಳಿಯ ಸರ್ವಿಸೆನಿಟಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ತಾಜಮಹಲ್, ಶಹಜಹಾನ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಸರ್ವಿಸೆನಿಟಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ತಾಜಮಹಲ್, ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಶೀಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಲಾಂಜಿನ್ಸ್‌ನ 'ಮಹೋನ್ನತ' ಸಿದ್ಧಾಂತದಂತೆ, 'ನಾವು ಓದಿದಪ್ಪು ಸಲ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಓದಬೇಕೆನಿಸುವ, ನಾವು ಕೇಳಿದಪ್ಪು ಸಲ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಓದಿದಪ್ಪು ಸಲ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಓದಬೇಕೆನಿಸುವ, ನಾವು ಮರೆತರೂ ಮರೆಯದಂತೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದ ಕೇಳಬೇಕೆನಿಸುವ, ನಾವು ಮರೆತರೂ ಮರೆಯದಂತೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಹೋನ್ನತ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಕಾವ್ಯವೇ ಮಹೋನ್ನತ ಕಾವ್ಯ' ಎಂದು ಲಾಂಜಿನ್ಸ್ ಮಹೋನ್ನತ ಕಾವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮಹೋನ್ನತ ಕಾವ್ಯದಂತೆ ನೋಡುಗರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಮಹೋನ್ನತ ಕಟ್ಟಡ ಈ ತಾಜಮಹಲ್.

ನಾವು ತಾಜಮಹಲ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಆಲ್ಲಿ ಆಗಲ್ಲ. ನಾನಾ ಭಾವೆಯ, ನಾನಾ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿತ್ತು, ನಾನಾ ಖಿಂಡಗಳ, ನಾನಾ ದೇಶಗಳ.

ವರ್ಣದ, ನಾನು ವೇಷಭೂಷಣದ ಜನಾಗವನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾದರೆ ನೀವು ತಾಜಮಹಲ್‌
ಬರದೇಕು. ಎಲ್ಲ ದೇಶದ, ವರ್ಣದ ಜನ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದು ಮಿಸಿಗ್ಗೆ
ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿತ್ತು. ಗಿಜಿಗುಡುವ ಜನ, ಅವರ ಓಡಾಟ, ಮಾತಿನ ಕಲರವದಿಂದ ತಾಜಮಹಲ್‌
ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಗೂ ಮೇರಿದ ಒಂದು ಶಿನ್ಮರ ಲೋಕವೇ ನಿಮಾಣವಾಗಿತ್ತು.

ತಾಜಮಹಲ ನೋಡಲು ನಾವು ಗೈಡನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿರಲ್ಲಿ. ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮ
ಪ್ರವಾಸ ತಂಡದ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ
ತಾಜಮಹಲ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವಿತವಾಗಿ ತಿರುಗಾಡಿ,
ನಿಗದಿತ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರು ಬಸಿನ ಕಡೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರೆ ಸಾಕಿತ್ತು.
ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರವರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಆವ್ಯಾಸಾಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು,
ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ತಾಜಮಹಲದ ಆ ಜನಜಂಗುಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚದುರಿ ಹೋದರು.
ನಾನು, ಸಂಗೀತಾ ಜಯಕುಮಾರರ ಕುಟುಂಬದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಗುಂಪಾಗಿ
ಹೋರಟಿದ್ದೇವೆ. ಅಲ್ಲಿಬ್ಬ ಸ್ಥಳೀಯ ಫೋಟೋಗ್ರಾಫರ್ ನನ್ನ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತಾಳ ಫೋಟೊ
ತೆಗೆದುಕೊಡುವುದಾಗಿ ಗಂಟುಬಿಡ್ಡ. ನಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇದೆ, ಬೇಡವೆಂದರೂ
ಅವನು ಒತ್ತಾಯಿಸತ್ತೊಡಗಿದ. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಜಗದೇವಿಯವರು 'ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ
ಇದ್ದು ಫೋಟೊ ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬರ್ತಿ' ಎಂದು ನಾವು ತಾಜಮಹಲ ಹತ್ತಿರ ಇರುತ್ತೇವೆಂದು
ಹೇಳಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಅವರೂ ಆ ಜನಜಂಗುಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೋರಟು ಹೋದರು.

ಫೋಟೊಗ್ರಾಫಿಯೇ ವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಫೋಟೊ ತೆಗೆದು,
ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವ ಅನೇಕ ಫೋಟೊಗ್ರಾಫರಾಗಳು ತಾಮಜಹಲ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ
ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ನಾವು ತೆಗೆದ ಫೋಟೊಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗಲೇ ಪ್ರಿಂಟ್ ಹಾಕಿ
ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಸಂಗೀತಾ ತಾಜಮಹಲ ಎದುರಿನ ಉದ್ದಾನದ ಕಲ್ಲುಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ
ಕುಳಿತು, ನಿಂತು, ಕ್ಯಾಂಪಿಂಗ್ ಕೊಂಡು ಕೆಲವು ಫೋಟೊಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡೆವೆ. ಆ
ಫೋಟೊಗ್ರಾಫರ್ ನಾವು ಯಾವ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದು.
ನಾವು ಹಾಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದೇವೆ; ಅವನು ಫೋಟೊ ಸ್ಟೀಕಿಸುತ್ತಿದ್ದು. ನಮ್ಮ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ
ಯುವಕ-ಯುವತೀಯರಿಬ್ಬರು ಪರಸ್ಪರ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತುಟಿಗೆ ತುಟಿ ಬೆರೆಸಿ ಫೋಟೊ
ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಲು ಅಲ್ಲಿ ಪಡ್ಡೆ ಹಡುಗರ ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪೇ
ನೇರಿದಿತ್ತು.

ನಾವಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಫೋಟೊ ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಲ್ಲು ಬೆಂಜ್‌ಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಈ
ಹಿಂದೆ ಅಮೇರಿಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಬಿಲ್‌ಕ್ಲಿಂಟನ್ ದಂಪತ್ತಿಗಳು, ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ
ಪರ್ವತ್‌ ಮುಸಾರಫ್ ದಂಪತ್ತಿಗಳು, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ದೇಶದ ಪ್ರಧಾನಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು
ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರೂಂದಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಫೋಟೊ ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ದೇಹಲಿಗೆ

ಭೇಟಿಕೊಡಲು ಬರುವ ಜಗತ್ತಿನ ಗೈ ಅತಿಥಿಗಳೆಲ್ಲ ಜಗತ್ಸಿದ್ಧ ತಾಜಮಹಲನ್ನು ನೋಡಲು ಬರುವುದುಂಟು. ಹಾಗೆ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಲು ಬೆಂಚುಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಘೋಟೊ ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಂದು ರೂಢಿಯೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇದನ್ನು ನಾನು ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಘೋಟೊ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಾನು ಸಂಗೀತಾ ಶಹಜಹಾನ ಮುಮತಾಜ್ ಮಹಲರ ಗೋರಿಗಳಿರುವ ಆ ತಾಜಮಹಲದ ಒಲಹೋದೆವು. ಎತ್ತರವಾದ ಅಡಿಪಾಯದ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಸುತ್ತಲು ಶುಭ್ರವಾದ ಬಿಳಿ ಅಮೃತಶಿಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಸಲಾಗಿರುವ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಪ್ಪಲು, ಶೂಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವದಿದ್ದರೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಿಳಿಜಾಳಿಗೆಯಂಥಹ ಬಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಜಾಳಿಗೆಯಂಥಹ ಬಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಜಾಳಿಗೆಯಂಥಹ ಬಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅನೇಕ ಜನರು ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಬಟ್ಟಿ ಚಪ್ಪಲಿ, ಶೂಗಳಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಅನೇಕ ಜನರು ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರೆ ಅಂತಹ ಬಟ್ಟಿ ಚಪ್ಪಲಿ, ಶೂಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಶೂಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಶೂಗಳನ್ನು ಪ್ರವಾಸ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಜಾತೆ ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ, ಚಪ್ಪಲಿ, ಶೂಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯುವ ಕಳ್ಳರ ತಂಡಗಳು ಶ್ರೀಯಾಶೀಲವಾಗಿರುತ್ತವೆಂಬುದು ನನ್ನ ಅನುಭವದ ಮಾತಾಗಿತ್ತು. ಕದಿಯುವ ಕಳ್ಳರ ತಂಡಗಳು ಶ್ರೀಯಾಶೀಲವಾಗಿರುತ್ತವೆಂಬುದು ನನ್ನ ಅನುಭವದ ಮಾತಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಶೂ ಒಂದು ಮೊದೆಯಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಶೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಂತರದಲ್ಲಿರುವ ಅದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಶೂ ಒಂದು ಮೊದೆಯಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಶೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಂತರದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಮೊದೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದೆ. ಅಮೇರಿಕು ಬಟ್ಟೆ ಬೆರೆಯವರ ಕ್ರಿಗೆ ಸುಲಭಮಾಗಿ ಸಿಗಿರಿಲಿಂದು.

ಗೋರಿಗಳಿರುವ ತಾಜಮಹಲದ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜನದಟ್ಟನೆ ಅಧಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ಕುಸುರಿ ಕಲೆಯಿತ್ತಾದರೂ ಅದನ್ನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಲ್ಲುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಜನದಟ್ಟಣೆಯಿಂದ ಬೇಗ ಹೊರಬಂದರೆ ಸಾಕಿನಿಸಿ, ಹೊರಬಂದೆವು. ನಾವು ಮತ್ತೆ ಜಯಕುಮಾರನ ಕುಟುಂಬದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ನಾವು ಮತ್ತೆ ಜಯಕುಮಾರನ ಕುಟುಂಬದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಗವರು ತಾಜಮಹಲ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ, ಜಾತ್ರೆಯಂತೆ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿರುವ ಜನಜಂಗುಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಗವರು ಎಲ್ಲಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಘೋನೆ ಕರೆ ಮಾಡಿದೆ. ಆಗವರು ತಾಜಮಹಲ ಹಿಂಭಾಗದ ಯಮುನಾ ನದಿ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುದು ಗೋತ್ತಾಯಿತು. ನಾವೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಾಜಮಹಲ ಹಿಂಭಾಗದ ಯಮುನಾ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುದು ಗೋತ್ತಾಯಿತು. ನಾವೂ ಅವರನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡೆವು. ತಾಜಮಹಲ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಯಮುನಾ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡೆವು. ತಾಜಮಹಲ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಯಮುನಾ ನದಿಗೆ ಪ್ರವಾಹ ಬಂದರೂ ತಾಜಮಹಲಗೆ ಅದರ ನೀರು ತಾಗದಂತೆ ನದಿಯ ದಂಡೆಗುಂಟು ಎತ್ತರವಾದ ತಡೆಗೋಡೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಭೂಕೋರೆತವನ್ನು ತೆದೆದು ತಾಜಮಹಲಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಳುವ ಯಮುನಾ ನದಿಯ ವಿಹಂಗಮ ನೋಟ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ತಾಜಮಹಲದ ಅಕ್ಷಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಇನ್ನೊ ಹಲವಾರು ಸ್ವಾರಕಗಳಿವೆ. ಶಹಜಹಾನನ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ರಾಣಿ ಘತೇಮರಿ ಬೇಗಂಳ ಸಮಾಧಿ ಇರುವ ಘತೇಮರಿ ಮಜ್ಜೀದ್ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ.

జೋಧಿಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ

ತಾಜಮಹಲ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿರುವಪ್ಪು ಹೊತ್ತು ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನೇ ನಾವು ಮರೆತಿದ್ದೇವು. ಸಮಯ ಕಳೆದದ್ದೇ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಸುತ್ತಾಡಿ ನೋಡಿಕೊಂಡ ತಾಜಮಹಲದ ಹೊರಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸೂರ್ಯ ಮುಖಗುವ ಸಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರೂ ನಾವು ಬಸ್ತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಜಮಾಯಿಸಿದರು. ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ ತಂಡ ಅಲ್ಲಿನ ಬೀದಿ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಖರೀದಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಹಲವು ಅಂಗಡಿಗಳಿದ್ದವು. ಆಗ್ನಾದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಒಂಟು, ಚಪ್ಪಲಿಗಳು ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಚಮಚದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಚಾಬೂಕು. ಅಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟಕೆದ್ದವು.

ಆಗ್ನಾದ ವಿಶೇಷವಾದ ಸಿಹಿ ತಿನಿಸು ‘ಆಗ್ನಾ ಪೇಡಾ’ವೂ ಅಲ್ಲಿತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲ ಆಗ್ನಾ ಪೇಡಾದ ಸವಿ ನೋಡಿದೆವು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾವು ತಾಜಮಹಲಗೆ ಬಂದಿಳಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವ ಒಂಟಿಗಾಡಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಸಮಯದ ಆಭಾವದಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಬಯಕೆ ಈಡೇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಗೀತಾ, ಜಗದೇವಿ ಶ್ರೀವರ್ಧನು ಇವರೆಲ್ಲ ಒಂಟಿಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು.

ಆಗ್ನಾದಲ್ಲಿ, ಆಗ್ನಾದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಗಲ ದೊರೆಗಳಾದ ಅಕ್ಷರ, ಜಹಾಂಗೀರ್ ಮತ್ತು ಶಹಜಹಾನರು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಅನೇಕ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಸುಂದರ ಸ್ವಾರಕಗಳೂ ಇವೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಯೋಜನಾಬಧವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಇನ್ನೂ ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಆಗ್ನಾದ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ ಆಗ್ನಾಕೋಟಿ, ಜಹಾಂಗೀರ್ ಮಹಲ, ಮೋತಿ ಮಜೀದ, ‘ಸಿಕಂದರಾ’ದ ಅಕ್ಷರನ ಸಮಾಧಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಮುಗಿಸಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ್ನಾವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೋಡಬೇಕಾದರೆ, ಕನಿಷ್ಠ ಮೂರು ದಿನಗಳಾದರೂ ಬೇಕು.

* * * *